

Dani bá hezzaszólásai.

Mióta ez az én asszonyom várasba került furtonoson vátkoznak a kívánságai. Vót üdö amikor fagyaltot kévánt s osztáng vót üdö amikor vertejet kévánt a bessőrésze. De ojan kacafántos kévondsága még nem igen vót eddigelé mind a tennapelőt. Met istálom, avál dílott elé, hogy aszongya ki van biggyeszíve a vá-rasházára, hogyhát Rex mester a féjelmetes hipmotizér ma este mutassa bé a telepatikát. No mondom hát ezt mán megtapasztaljuk. Fel es pakolunk istálom neki ereszkedünk a murihelyiségnek s felromlottunk az emeleti állományi hejjeségre. Egy kicsit nagyocska vót az antré istálom, de Ráki aszongya, hogy a suj azt a köccsége egye meg, ugy sem vótunk még telepatikába, hát most mán legalább megtapasztaljuk. Elig várakoztunk egy cseppet, minnyát élécsafarodót a féjelmetes hipmotizér, hogy bémutassa a telepatikát. Csak akkor vettük észre istálom, hogy kár vót a köccségétt, met hát műk ezt két piculáétt a mű falunkba es megnezhettük vóna. Met abból állott az egész telepatika istálom, hogy a féjelmetes hipmotizér lenyelt egy kardot s megívutt egy nihány üveg fotogént utánna.

Nátunk az ijen hipmotizért komédiásnak — akarom mondani csepürágónak híjják istálom. De hát kijeleknek es igazik lehet mikor aszongyák, hogy messze van még a falu a várostól.

A minapába epeg a vasut felé eregettünk az urfival, mikor észre vesszük, hogy egy igen igen kacafántos gyülekezet bételepedik egy automobilba.

Hinnye — mondom — ezek, ha jól nezem komédiások.

Hát mán ijent hogy mondhat kijed Dani bá' — aszongya az urfi — nem lássa kijed, hogy francia tiszték? Biztosan e lesz a jóvátételt bizottság.

A lehet — mondom — de akkor mi a sujétt van mindegyik mellett egy-egy női högy?

Hogy miért — aszongya — hát ezétt, mett azok végezük az adminisztrációt.

No — mondom — hát e mán meg lehet. Csak azt nem tudom istálom, hogy az-e az adminisztráció amit én gondolok?

A kontár.

(Novella.)

III.

(Vége.)

Másnap délelőtt Rődy Györke bekopogtatott az ötvös-műhelybe. Nyalka legény volt, kerecsen-toll kalpagjában, kard az oldalán, kis ezüst sarkantyú kordován csizmáján. Szava illedelmes, pillantása nyájas, kedvet-kereső, minden mozdulata udvari emberséggel, uri móddal ékes. Az egész család a műhelyben volt, hiszen volt gondja rá Klára asszonynak, hogy Őrszike is ott-hon legyen.

— Isten megáldja a ház népét mind közönségesen, — köszönt nagy tisztességgel Györke urfi.

— Isten hozott öcsémuram, nagy örömünk telik látásodban — fogadta Fodor István.

— Fontos okon jöttem, bátyámuram, — mondotta Rődy Györke s kutatón hordozta körül tekintetét a szobában. — Titkot akarok elmondani, szólhatok-e teljes bizalommal?

— Tőlünk ugyan ki nem kerül! — biztatta Klára asszony följazott izgalommal.

— Bátran beszélhetsz.

— Egyébiránt a kegyelmetek ügye... Amint tudják is tán: az udvari kancellárián van hivatalom, fejedelem urunk oldalánál. Ott tudtam meg a napokban, hogy azok közé, akik közelebről nemességet fognak kapni, Fodor Istvánnak, a kolozsvári ötvös-céh mesterének a neve is föl van jegyezve.

— Hogyan?... Hogyan mondtad öcsém? Nemességet!... — kiáltott fel céhmester kételkedő örömmel.

— Saját szememmel láttam a jegyzéket. Bátyámuram rövidesen cimeres-nemes ur lesz.

A hír fölborzolta az arcokat.

— Szent atyám, ez nagy dolog! — tört ki Klára asszonyból az elragadtatás.

— Dicső dolog, gyermekeim!...

Rődy Györke Őrszike felé kezdett hajlongani.

— Megnőttél hugom. Nagyon szép leány lett belőled.

— Ugy látszik, csodatevő ereje van a nemességnek...

— Hogy értsem ezt?...

— Nyiltan beszéljek? Jól van, megteszem. Amig egyszerű polgár leány voltam, felém sem nézett, bármint biztatta rá a kedves, jó ángyom. A nemesség hírére ime itt terem és szépnek talál... Nagyon is világos a kegyelmed praktikája, ifju ur...

Rődy Györke a füle hegyéig elpirult.

— Klára néném, mi dolog ez?

Klára asszonynak csipőre pattant a keze, elborult az arca... de a kitörés előtt mégis csak kimosolygott a boruból, mint a nap a felhő mögüli.

— Ó, te bohó te... — simogatta meg a rokona arcát — Hát ezt csak könnyű megérteni. Már régen szivesen látott volna Őrszike... mi tagadás rossz fiu, te bizony hosszasan megvárokoztattad... No, gyerekek, menjetek csak be a belső szobába. Őrszike, vezesd be a vendégedet! Te csipős nyelvű Csalánkisasszony, te!... Vitassátok meg a dolgot, egy kis veszekedés a javatokra fog válni!... tuszkolta be őket a szomszéd szobába. Így né! Hálisstennek, ezeket elindítottam a boldogság útján! — szólt visszafordulva.

— No, no! — ejtett szót gunyos kétkedéssel Mihály mester.

— Tudom, tudom, te jó madár! — zörrent rája a felesége. — Te persze szivesebben adnád holmi kolozsvári pogárhoz. Nincs benned egy szemernyi ambíció!... — mérte végig kicsinylően. Majd apósához fordult. — Apámuram, mi ketten tudjuk, mit jelent...

— Nemességet kapni! Mivel érdemeltem meg?...

— Még csodálkozik? — magyarázta meg harciasan a menyé. — Hát volt a kolozsvári ötvös-céhnek valaha olyan ügyibe való, tekintélyes feje, mint kegyelmed? Volt ilyen jó hire-neve a céhnek? Hogy a sok közül csak egy esetet említek: Végh Banditól nem kegyelmed tisztította meg a becsületes céhet? Nem kegyelmed juttatta kontárságra a cégéres izgágát?

— Már az igaz: én a szabályt megtartom és mással is megtartatom...

— Hát itt keresse! A fejedelemek az ilyen rendtartó, tanácsoselméjű embereket szokták kitüntetni...

IV.

Jó Apafy fejedelem!

Némely rossznyelvű krónikások ugyancsak fölemlégetik, hogy a bort igen-igen szerette Őnagysága. Hát ez igaz, de meg kell adni, hogy nemcsak a bort, hanem a bornál édesebb és szédítőbb italt: a dicsőséget is lelkéből szomjuhozta.

A kolozsvári látogatás egyik napján udvarmesterével benyitott a Fodor István műhelyébe. Hárman voltak a műhelyben: Klára asszony, a céhmester és Mihály mester. Őrszike nagy rángkora volt az ángyának, mert csipős beszédeivel csunyán kifigurázta és elriasztotta magától Rődy Györkét. Őrszike tehát szivesebben üldögélt magánosan a belső szobában.

Az ötvösök nagy megilletődéssel fogadták a magas látogatókat.

— Örülök, hogy személy szerint tisztelhetem, céhmester uram! Kegyelmed nagy dicsőséget szerzett nekünk: azt jöttünk megköszönni. A fejedelem hódol alattvalójának.

— Nem tudhatom, felséges ur...

— Im, hát elmondom. Nehány hónappal ezelőtt követséget küldöttünk dicső barátunkhoz, a lengyel királyhoz. A követség egy csomó ötvös-művet vitt magá-

val ajándékok osztására. Ime felséges barátunknak, a lengyel királynak köszönő levele!... Nemcsak illendő, nyájas, szép szavakkal, hanem lelkes magasztalással ír küldeményünkről. „Formára, színre, kidolgozásra olyan kápráztató, remek munkákat ritkán látunk“ — írja. S kér, hogy hasonló műveket költségére, bármily számban vásároltassunk össze... Nos, ezek a megdicsért művek — udvarmesterünk bizonyossága szerint — innen kerültek ki a kegyelmed műhelyéből...

— Ó, mily öröm, kegyelmes, jó uram...

— Mutassák be tehát kész munkáikat. Jó árt adunk értök s azon felül — eláruljuk föltett szándékunkat — jutalomként a dicsőség szerzésért, kegyelmedet nemessegre emeljük...

Nagyvigan láttak munkához: a szekrény fiókjainak tartalma csakhamar a műhely-asztalon fényeskedett. Gyűrű, boglár, násfa fülön-függő, zománcos kehely...

— Tekintsük meg, udvarmester uram! — szolt a fejedelem az asztalhoz lépve. — Milyen szabásuak voltak, amelyek a lengyel király tetszését úgy megnyerték?...

Rendre nézték a fiókok és ládikák kincseit. Az öt-vösök tisztaságából figyelték a dolgot. Amint az utolsó darabokhoz jutottak, az udvarmester csalódott arccal fordult a fejedelemhez.

— Felséges uram, ezek között egy sincs abból a fajtából, amit mi keresünk.

— Hogyan? Elkelték volna már?

— Azt kell hinnem. Ó, azoknak más volt a színe, formája! Újak voltak... csupa üde ifjonti szépség... megáldott kéz remekei... Ezek itten becsületes, derék vásári munkák, arany, ezüst tartalmuk szabály szerint való, drágakövük valódi... de hiányzik az égi származás.

A fejedelem kérdően tekintett a céhmesterre. Ez kedvetlen arccal hajtotta meg magát.

— Ezeket a formákat atyámtól örököltém, ezek szerint művelek egy életen át. Az én műhelyemből másfajta mű ki nem kerülhetett... Bármily szerencse is volna rám, azt kell hinnem, hogy tévedés...

— Emlékezzék, udvarmester uram!

Az udvarmester kis ideig gondolkozott.

— Egy ifju lány árult itt akkor... — kezdte.

— Hogy is volt csak! Valóban, némi furcsaság történt a vásárkor, utólag nekem is föltűnik. A leány azt kérdezte: kinek számára szól a vásár? Mondtam neki, hogy a lengyel király számára szerzünk ajándék tárgyakat. A leány arca fölvidult erre és azt mondta, hogy néhány szép munkát fog mutatni, amiket ilyen különös célra mint féltett kincseket, tett félre nemrégiben... Aztán ehhez a szekrényhez lépett s itt a fiókok valamelyikéből, vette elé szép áruit. A fiók is mesterséges, rejtett fiók volt...

— Nos céhmester uram? Mit szól ehhez?

— A leányom néha szokot árulni. Ha csak ő nem tud róla...

— Azonnal meg kell kérdezni!

— Hívd Örzsikét! — szolt a céhmester Klára asszonynak.

Örzsike nagyon megszeppent, amint az urakat megpillantotta. A fejedelem jóságos biztatással szolt hozzája.

— Jöjj, jöjj, leányom! Egy vitában neked kell döntened. Ismered ezt az urat? — mutatott az udvarmesterre.

Örzsike félénken mustálta végig az udvarmestert.

— Emlékezzél csak húgom! — biztatta az udvarmester. — Néhány hónappal ezelőtt, pár szép művet adtál el innen nekem. A fióknak titkos rejtekei voltak...

A leány megdöbbenve húzódott hátrább.

— De jó uram!...

— Leány, ne tétovázzál! — szolt rá türelmetlenül a fejedelem.

A leány előreszaladt és térdrehullt a fejedelem előtt.

— Ó, kegyelem, felséges ur!

— Céhmester ur, nem értem, micsoda játék ez a kegyelmed házánál? — bosszankodott a fejedelem.

— Szolgálj illendően a fejedelem urunknak! — parancsolt Örzsikére az apja.

Örzsike fölállott. Arcán nagy elszánás tükröződött, a hangja bátran csengett.

— Jó, hát legyen! Egy élet, egy halál...

A fiókot kinyitotta, a rejtekeket kitarta.

— Nemde uram, ezek? — kérdezte az udvarmestertől.

— Ezek! Ime felséges ur! — kiáltott föl az udvarmester elragadtatással.

— Gyönyörű művek, valóban!... — vette szemügyre az egyes darabokat a fejedelem. — Céhmester ur, miért titkolta el?

— Felség, semmi közöm ezekhez a művekhez. Feleljen a leány!

— Szép húgom! Kinek remekei?

— Egy kontaré, kegyelmes, jó uram. Egy ifju mesteré, akit atyám s könyörtelen társai kitaszitottak a céhből. Végh Andris a neve...

— Kitaszitották? Miért? — képpedt el a fejedelem.

— Egyrészt irigyelték, egyrészt nem értették meg...

— Hogyan? És te?

— Én láttam, hogy nagyra, szépre tör... Fölajánlottam neki, hogy műveit atyám boltjában titkon árulni fogom. Tudom, a céhszabályokat borzasztóan megsértettem.

Fodor István lesujtva tördelte kezét.

— Örök szégyen reám, amit ez a leány tett. A céhmester leánya kontár kezére játszik... Így meggyalázni a céhszabályokat...

A fejedelem szeme könnyel telt meg.

— Szabály, szabály, de van kivétel is céhmester ur! — mondta jóságosan fölhevülve. Majd gyöngéd pillantással fordult a leány felé. — Húgom, bár hagyomány és rendtartás ellen vétettél, a tettetted dicsérnem kell... Az ifjut küldd el hozzám, jutalmát meg fogja kapni. A nemesség övé léssen, jegyezze föl udvarmester uram! S tégedet is, húgom, szeretnék megjutalmazni: mi a kívánságod?

Örzsike arcát mosolygós pir öntötte el.

— Kegyelmes, jó uram, jutalmamat én attól az ifju mestertől várom. Igéretet is tett már...

— Hogyan, te kis hamis? Mit ígért? — kapott az ujságon Apafy.

— Azt ígérte, hogy remekbe majd metsz nekem — egy mátkagyűrűt...

Gyalley Domokos.

ÜNNEP.

Ma szebb a Nap.

A tiszta égbolt ünnepi ékszer gyanánt

Üli a hegyek homlokát.

Felüdült lelkek zsolozsmája száll,

Mint szent harangszó vidám völgyek hosszán.

Templomos ruhákon tündöklő öröm.

Ma minden ember boldogan dalol.

Ma szebb a Nap...

... De én csak téged nézlek szakadatlan.

MAKSAY ALBERT.